

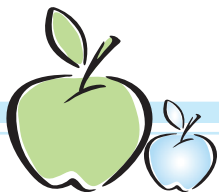
Uloga patronažne sestre u promociji zdravstvene pismenosti

Patronažna zdravstvena zaštita preventivna je i medicinsko-socijalna djelatnost polivalentnog tipa. Njezin je cilj promicanje i očuvanje zdravlja obitelji, pojedinca i zajednice. Djelovanje je usmjereno na sestrinsku skrb u vlastitom domu ili na drugim mjestima gdje ljudi žive ili borave. Osnovna je zadaća patronažnih sestara provođenje zdravstvenog odgoja, edukacija, informiranje i obrazovanje s ciljem promicanja zdravlja i prevencije bolesti, posebno u najosjetljivijim razdobljima života stanovnika. Temeljni je model rada patronažne sestre kućni posjet pojedincu ili obitelji tamo gdje žive, u njihovom domu ili na mjestu trenutačnog smještaja (domovi za starije, domovi za djecu, centri za rehabilitaciju, udomiteljske obitelji i drugo). Aktivnosti zdravstvenog odgoja provo-

de se individualnim radom, radom u malim ili velikim grupama s različitim skupinama korisnika. Sestre svoj rad planiraju na osnovi Plana i programa mjera zdravstvene zaštite u suradnji s obiteljskim liječnikom, pedijatrom i ginekologom te na temelju dojava drugih zdravstvenih ustanova, socijalne službe, pojedinih obitelji ili na temelju vlastitih zapažanja i procjena. Za uspješan rad nužna je suradnja s pacijentom, obitelji i njegovateljem. Mjere zdravstvene zaštite koje se provode u sklopu patronažne djelatnosti, vezane su za zaštitu obitelji i pojedinca, primarnu prevenciju, sekundarnu i tercijarnu prevenciju, nacionalne programe, promicanje zdravlja i zdravstveno prosvjećivanje te druge mjere zdravstvene zaštite. Važno područje djelovanja patronažnih sestara jest i unaprije-

đenje *zdravstvene pismenosti* populacije o kojoj skrbe, tj. podrška procesu dobivanja i korištenja odgovarajućih informacija pri odlučivanju o osobnom zdravlju i zdravlju drugih (npr. kako se zdravo hraniti, gdje pronaći pouzdane informacije o prevenciji bolesti ili kako adekvatno uzimati lijekove). *Medicinska pismenost* fokusirana je na specifična znanja i vještine potrebne za interakciju s medicinskim sustavom i razumijevanje medicinskih informacija. Zdravstvena pismenost u polju sestrinstva zahtijeva znanje, motivaciju i kompetenciju za pristup, razumijevanje, procjenu i primjenu zdravstvenih informacija. Postoje razni čimbenici koji utječu na zdravstvenu pismenost patronažnih sestara i pacijenata: dob, spol, obrazovanje, etnička pripadnost, religioznost, jezik, prihod i bračni status. Patronažne





sestre mogu poboljšati vještine zdravstvene pismenosti pacijenata tako što će olakšati pristup zdravstvenom sustavu, omogućiti razumijevanje stvarne situacije, procijeniti korištenje zdravstvenih informacija povezanih s pacijentovim bolestima. One moraju razumjeti uvjerenja i kulturne norme svojih klijenata. Informacije trebaju ponavljati ili davati na način koji je tehnički prilagođen pacijentima. Moraju biti pažljive s verbalnim i neverbalnim znakovima i koristiti se jednostavnim jezikom tijekom komunikacije.

Patronažne sestre primjenjuju različite komunikacijske tehnike, poput tehnike *Podijeli i ponovi* koja se upotrebljava u kombinaciji s podučavanjem. Sestre daju jasne informacije u kraćim segmentima i traže od pacijenta da ih ponove na kraju svakog dijela kako bi bile sigurne da ih razumiju. U tehnici *Poduči povratno* pacijent treba svojim riječima ponoviti ono što je naučio kako bi sestra bila sigurna da je objašnjeno razumio. U tehnici *Pokaži mi* pacijent pokazuje praktičnu vještinu koju je naučio. U tehnici *Pitaj me* 3 pacijenta se potiče da postavi tri ključna pitanja:

koji je njegov glavni problem, što treba učiniti i zašto je važno da to učini.

Cilj patronažnih sestara jest pomoći ljudima u mijenjanju vlastitih životnih stavova i navika te postizanju optimalnog zdravlja odnosno ravnoteže između tjelesne, emocionalne, socijalne, moralne i duhovne dimenzije zdravlja. Pritom se koriste načelima sveobuhvatnosti (uključivanje zajednice u mjere promicanja zdravlja), kontinuiranosti (promicanje zdravlja tamo gdje ljudi žive, rade i provode slobodno vrijeme) i cjelovitosti (međusektorski pristup investiranju u zdravlje). Suradnja između pacijenta i patronažne sestre temelji se na međusobnoj suradnji, pojašnjavanju ciljeva, zajedničkom rješavanju problema i povjerenju. Patronažna sestra tijekom posjeta mora procijeniti čitalačke sposobnosti pacijenta i može li pacijent razumjeti informaciju o svojoj bolesti. Prepoznavanje brojeva (računanje), može li pacijent pratiti upute za lijekove, priprema odgovarajuće doze lijeka ili razine krvnog tlaka i kolesterola u krvi, kao i komunikacijske sposobnosti koje se odnose na znanje čitanja, pisanja i slušanja, nužne su u razumijevanju informacija.

Postoje različite strategije kojima se patronažne sestre služe za poboljšanje zdravstvene pismenosti, poput stvaranja ugodnog okruženja, korištenja tiskanih informacija, korištenja jednostavnog jezika, govorenja odmjerenim tempom, postavljanja pitanja, kao i poticanja na pitanja. Potrebno je da

patronažne sestre imaju spoznaje o postojanju povezanosti kroničnih bolesti, adherencije i zdravstvene pismenosti. Prije svega treba poznavati pojam adherencija koji opisuje mjere u kojoj je ponašanje bolesnika (uzimanje lijekova, pridržavanje dijete i/ili mijenjanje životnih navika) u skladu s preporukama dogovorenim s pružateljem zdravstvene skrbi. Kako ne bi osjećale neuspjeh, trebaju znati da je prosječna adherencija kod kroničnih bolesti u razvijenom svijetu oko 50 %. Također je potrebno u Republici Hrvatskoj prevesti i staviti u upotrebu više testova koji mjere razinu zdravstvene pismenosti, kako kod patronažnih sestara, tako i kod pacijenta. Patronažnim sestrama potrebna je dodatna edukacija kako bi što bolje mogle procijeniti zdravstvenu pismenost, kao i naučiti komunikacijske strategije za pacijente s nižom razinom zdravstvene pismenosti.

Patronažne sestre imaju ključnu ulogu u promociji zdravstvene pismenosti širenjem relevantnih informacija jer su jedne od rijetkih koje imaju priliku uči u kuće pacijenata te u intimi njihova doma utjecati na njihovo znanje, stavove i postupke.

**Rozmari Tusić mag.med.techn.,
Dom zdravlja Primorsko-goranske
županije,**

Fakultet zdravstvenih studija Rijeka,
glavnasestra@domzdravlja-pgz.hr

